

BEVEZETÉS.

NÁNDORFEJÉRVÁR eleste óta a török Magyarország kapujában állott. A veszedelem vállvetett munkára készítette a pápaságot s Magyarországot: a szentszék — híven százados tradícióihoz — készséggel sietett a végromlással fenyegetett magyar királyság segítségére, melyet pénzzel s jó tanácsokkal látott el s mindenképen igyekezett a török elleni védelemre előkészíteni.

Már VI. *Hadrianus* — az egyházi állam pénzügyi helyzetéhez mérten — igen tekintélyes pénzsegítségben részesítette Magyarországot, súlyos adókat vetve ki alattvalóira, sőt ezen célból a pápai ékszerek elzálogosításától sem riadva vissza.

Hadrianust 1523-ban *Giulio de' Medici* bíboros követte a pápai trónuson VII. *Kelemen* néven. Az új pápát — a mohácsi vész idejének pápáját — a bíborosok közül X. *Leo* — szintén *Medici* s *Kelemen* nagybátyja — «Magyarország protectorá»-nak nevezte ki s ő e címre pápa korában is méltónak mutatkozott.

Magyarország felsegítésére alkotott terveik megvalósítására a pápák állandóan követeket tartottak az országban.

Kevéssel *Hadrianus* halála előtt érkezett Magyarországra Vio bíboros, legátus kíséretében *Antonio Giovanni barone del Burgio* nuncius, kinek jelentései

rendkívül érdekesen világítják meg a mohácsi vész felé sodródó Magyarországot s e kor legelsőrangú történelmi forrását szolgáltatják.

Burgio előbb *Vio*, majd *Campeggio* bíboros legatusok mellett nunciusa volt a szentszéknek. Normann eredetű, de századok óta Sziciliában birtokos családból származott. 1522-ben lépett a pápaság szolgálatába s magyarországi kiküldetése volt első nagyobb megbízatása. 1523 nyarán érkezett *Vio* kíséretében Budára s hazánkban maradt kisebb megszakításokkal, a mohácsi vész utáni napokig.

Mint hogy a legátusoknak más országra is volt megbízásuk, ezért csak rövid ideig időzhettek Magyarországon s így a pápai segítőakció teljesen *Burgio* kezébe volt letéve. Az ő feladata volt elsősorban a pápa által egész rendszeresen küldött pénzen zsoldosokat felfogadni s általán az országot olyan helyzetbe hozni, hogy siker reményében vehesse fel a török elleni küzdelmet.

Burgio Magyarországon a legsürgősebb teendőnek egy jó kormány összeállítását tekintette. «Ha ez az ország egyetértő lenne s jó kormányja lenne, ez az ország lenne a legalkalmasabb a török elleni ellenállásra.» Ezért ostorozza kíméletlen eréllyel *Szalkai* Lászlót, az esztergomi érseket, kinek kezében az ország fölötti egész hatalom volt s ki ezt a hatalmát nem úgy használta, ahogy kellett volna. Ezért fáradozott olyan szivós kitartással azon, hogy *Szalkait* a kancellárságról lemondásra bírja és helyébe a nagyműveltségű, de vagyontalan pécsi prépostot, *Brodarics* Istvánt, neveztesse ki, aki Rómában is járt s a szentszék kipróbált híve volt. A másik,

a háború előkészítése szempontjából legfontosabb hivatal a kincstartóság volt. Erre *Tomori Pál* kalocsai érseket szerette volna a nuncius megnyerni, mert az ország határain is túl terjedt híre becsületességének, önzetlenségének, jó lelkének s természetes eszének. Őt tartotta *Burgio* a legalkalmasabbnak arra, hogy az ország pénzügyeit rendbeszedje. De erre már nem került sor: közben bekövetkezett a mohácsi katasztrófa.

Burgio tevékenységének másik része a pápai segélypénzek megfelelő felhasználása volt. Legelső-sorban természetesen zsoldosokat toborzott a pápa pénzén, kik a végvárak védelmében kitűnő szolgálatot teljesítettek, mikor ott más magyar katonaság nem volt. De felhatalmazása volt a nunciussnak arra is, hogy a közmondásosan szegény királyt, kinek olykor még konyhája költségeire s cipőre sem tellett, kisegítse. — A török elleni védekezés céljaira fordították az 1525-iki szentévre gyűjtött alamizsnát is, sőt az annátákat¹ is.

Sötét az a kép, melyet *Burgio* nuncius a mohácsi vész Magyarországról festett, de élethű. Nem is történhetett volna meg a mohácsi katasztrófa, ha az ország nem lett volna az a súlyos beteg, kire a szentszék követői nem találtak orvosságot. *Burgio* világosfejű, tisztaszemű megfigyelő, kitűnő emberismerő, nagy élettapasztalatokkal rendelkező és tudományos műveltségű férfiú volt. Az ő ítéleteit, az ő megfigyeléseit kora viszonyainak és szereplőinek hű tükörképeiként kell elfogadnunk. Semmilyen

¹ Magas egyházi méltóságok elnyerésekor a pápának fizetett összeg. L. Mon. Hung. Vat. II. 1., 385 l.

irányban sem lehet elfogultsággal vádolni. Magyarország ügyét a magáénak tekintette, a magyarokat a «mieink»-nek nevezte, magyar barátai pedig — akiktől információit szerezte — befolyásolhatták ugyan személyes vonzalmaik és ellenszenveik szerint — mégis ezeket az információkat személyes tapasztalataival ellenőrizhette. *Burgio* nunciussnak semmi oka sem volt, hogy a szentszékhez küldött titkos jelentéseiben ki ne mondja egész leplezetlenül a véleményét. Jó szemének, biztos ítéletének köszönhetjük a mohácsi vész Magyarországról ránk maradt páratlan értékű forrást.